

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Politiek gevallen wethouders: de kans op voortijdig aftreden

Blankenburgh, Marco

Citation

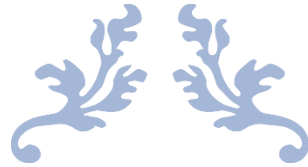
Blankenburgh, M. (2024). *Politiek gevallen wethouders: de kans op voortijdig aftreden*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3638362>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Politiek gevallen wethouders: de kans op voortijdig aftreden

Master thesis

Abstract - In deze thesis staat de vraag centraal wat het relatieve belang is van de factoren geslacht, leeftijd, ervaring, partijervaring, het lokale karakter van de partij en de noodzakelijkheid van de partij voor een coalitiemeerderheid op de kans op voortijdig aftreden van wethouders om politieke redenen. Door middel van een logistische regressieanalyse is per variabele berekend wat de kans is dat wethouders wegens politieke redenen voortijdig besluiten af te treden. Uit de resultaten van deze analyse is gebleken dat de factor leeftijd als enige een significant effect had, waarbij een hogere leeftijd een hoger risico geeft op het voortijdig stoppen van wethouders. De overig geanalyseerde factoren hadden geen significant effect. Uit deze thesis kan geconcludeerd worden dat leeftijd een relevante factor is voor het voortijdig stoppen van wethouders. Ten tweede blijkt uit deze thesis dat er meer onderzoek moet worden gedaan naar verklaringen voor het voortijdig stoppen van wethouders wegens politieke redenen. Een voorstel is om deze verklaringen te zoeken in de ideologische verschillen tussen coalitiepartners.

Marco Blankenburgh

s1631047

marcoblankenburgh@hotmail.com

24-7-2023

Begeleider: Dr. P.G. Castenmiller

2^e lezer: Dr. S.P. Otjes

9040 woorden

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	1
Relevantie onderzoeksvraag	2
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.....	4
Relevante factoren bij het voortijdig opstappen van bewindslieden op nationaal niveau	4
Relevante factoren bij het voortijdig opstappen van wethouders op lokaal niveau	7
Persoonlijke factoren.....	7
Politieke factoren.....	9
Overzicht hypothesen.....	11
Hoofdstuk 3: Research design	12
Case selection	12
Methodologie.....	13
Operationalisatie variabelen	13
Dataverzameling variabelen	14
Hoofdstuk 4: Resultaten	16
Tabel 1: Logistisch regressiemodel Voortijdig gestopte wethouders.....	16
Ervaring van wethouders	16
Leeftijd van wethouders	17
Geslacht van wethouders	17
Ervaring van partijen	18
Belang van de partij voor de coalitiemeerderheid	18
Het lokale karakter van de partij.....	19
Overzicht hypothesen en resultaten	19
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	20
Appendix A: Bibliografie	24
Appendix B: Tabellen.....	29

Hoofdstuk 1: Inleiding

In de gemeenteraadsperiode 2018 tot 2022 is meer dan vijftig procent van de wethouders in Nederland voortijdig gestopt, zo is gebleken uit het Wethoudersonderzoek van De Collegetafel (Bouwman, 2022, p. 3). Nog niet eerder was het aantal voortijdig gestopte wethouders zo hoog. Als wordt gekeken naar de jaren 2002-2018 lag dat aantal tussen de 40 en 44 procent (Bouwman, 2019, p. 44). Er lijkt sprake te zijn van een trend waarin wethouders steeds vaker voortijdig een einde maken aan hun termijn als wethouder.

Er zijn meerdere factoren die bijdragen aan het besluit voortijdig te stoppen als wethouder. Een veel voorkomende reden voor het voortijdig vertrekken van wethouders is vanwege gezondheidsproblemen (De Collegetafel). Door ziekte of andere fysieke, dan wel mentale, problemen wordt besloten om te stoppen met het werk als wethouder. Eric Braamhaar, bekend als oud-scheidsrechter in het profvoetbal, is één van die voorbeelden die zich in 2018 gedwongen voelde te stoppen met het wethouderschap van de gemeente Wierden, oververmoeid door de zware last van het wethouderschap (Binnenlands Bestuur). De onervarenheid van Braamhaar deed hem de das om, zo erkende hij later.

Naast gezondheidsredenen zijn er nog vele andere oorzaken voor het voortijdig stoppen als wethouder. Uit het Wethoudersonderzoek van De Collegetafel blijken politieke redenen, een carrièreswitch of andere persoonlijke redenen ook voornamelijk te zijn voor het voortijdig beëindigen van het wethouderschap (Bouwman, 2022, p. 3). Uit dit onderzoek naar het aantal gevallen wethouders in de gemeenteraadsperiodes van 2002 tot 2018 blijkt rond de 50 procent te zijn gestopt vanwege politieke redenen (Bouwman, 2019, p. 45). Ook in 2020 zijn er 74 wethouders op een totaal van 167 gestopte wethouders voortijdig gestopt vanwege politieke redenen, waaronder een groot aandeel vanwege een coalitiebreuk (Bouwman, 2022, pp. 42-66). Politieke redenen blijken daarom een belangrijke oorzaak te zijn voor wethouders om voortijdig te stoppen met het wethouderschap. Dit is tevens bevestigd door middel van een telefoongesprek met een wethouder die in 2020 voortijdig is gestopt vanwege politieke redenen. In het gesprek gaf hij aan dat het wethouderschap aanvoelde als een “*survival of the fittest*”. Het goed functioneren als wethouder was in die cultuur simpelweg niet vol te houden, want “*er werd continu aan mijn stoelpoten gezaagd*”.

Gelet op het hoge percentage van wethouders welke voortijdig stoppen door politieke redenen is het interessant om te achterhalen welke factoren invloed uitoefenen op het voortijdig stoppen van deze wethouders. Ook is bekend dat factoren als geslacht, ervaring van zowel de persoon als de partij, leeftijd, het lokale dan wel landelijke karakter van de partij en

het belang van de partij voor de coalitiemeerderheid een rol spelen in de mogelijkheid dat een wethouder voortijdig besluit op te stappen (Aardema, Boogers en Korsten, 2012; Aardema, Korsten, Riezebos en Van Dam, 2011; Castenmiller, Leijenaar, Niemöller en Tjalma-Den Oudsten, 2002; Vollaard, Boogaard, Van den Berg en Cohen, 2018; Bouwmans, 2019). Ondanks dat bekend is dat deze factoren een rol spelen, blijft de relatieve waarde van deze factoren onbekend. Het is onduidelijk welke factoren een grotere rol spelen in het besluit van een wethouder om voortijdig af te treden.

Deze onduidelijkheid heeft geleid tot de volgende centrale onderzoeksvraag van deze thesis:

“Wat is het relatieve belang van factoren als geslacht, leeftijd, ervaring, partijervaring, het lokale karakter van de partij en de noodzakelijkheid van de partij voor een coalitiemeerderheid op de kans op voortijdig aftreden van wethouders om politieke redenen?”

Relevantie onderzoeksvraag

De relevantie van deze onderzoeksvraag zit in een tweetal aspecten.

Allereerst is op lokaal niveau nog weinig onderzoek gedaan naar het risico op voortijdig aftreden. Er is weliswaar bekend welke oorzaken er spelen, zoals gezondheidsredenen en politieke redenen, maar niet welke factoren een groter effect hebben op de kans van aftreden. Dit soort onderzoek is wel op nationaal niveau gedaan voor aftredende ministers (Bovens, Brandsma en Thesingh, 2015).

Ten tweede bevat deze onderzoeksvraag een wetenschappelijke insteek, omdat het aftreden van wethouders een impact heeft op de kwaliteit en stabiliteit van het lokale bestuur. Wanneer wethouders om politieke redenen besluiten voortijdig af te treden, verliezen zij het vertrouwen van de raad, zeker als dit in combinatie is met een coalitiebreuk (Bouwmans, 2019, p. 90). Hetzelfde effect treedt op bij burgers, welke aan het functioneren van de wethouders gaan twijfelen. Dit wordt door Peters en Van Stipdonk (2016, p. 30) en Boogers (2013, p. 31) bevestigd, zij stellen dat burgers het aftreden van wethouders als gevolg van politieke redenen als negatief beoordelen. Met dit gebrek aan vertrouwen in het functioneren van wethouders wordt een waardeoordeel aan de kwaliteit van het lokale bestuur gegeven. Politieke spanningen binnen het college creëren zodoende dergelijke spanningen die de stabiliteit en kwaliteit van het lokale bestuur verminderen.

Aftredende wethouders zijn zodoende een teken voor instabiliteit van het openbaar bestuur. Stabiliteit van het openbaar bestuur is tevens een relevant thema binnen de politicologie, omdat dit ook verband houdt met het politieke stelsel van een land. Hierbij wordt het onderscheid gemaakt tussen een parlementaire democratie met evenredige vertegenwoordiging, een parlementaire democratie met een Westminster-type stelsel en een presidentieel systeem. Een parlementaire democratie met evenredige vertegenwoordiging wordt omschreven als een systeem waarbij volgens een proportioneel kiessysteem de volksvertegenwoordigers worden gekozen zodat ook de belangen van minderheden zijn vertegenwoordigd, wat resulteert in een meerpartijstelsel met grote coalities (Norris, 1997, p. 303). Dit wordt door Lijphart (1968) omschreven als een consensusdemocratie, kenmerkend voor Nederland, ook op lokaal niveau. Een Westminster-type stelsel is een voorbeeld van een meerderheidsstelsel, in het specifieke geval van het Verenigd Koninkrijk het *first-past-the-post* systeem, waarbij er sprake is van een tweepartijstelsel (Norris, 1997, pp. 299-301). In dit systeem wordt uitgegaan van het principe dat de meerderheid regeert en is een effectieve regering het doel, vandaar dat de partij met de meeste stemmen automatisch het meeste aantal zetels in bezit krijgt. Een presidentieel stelsel, zoals die van de Verenigde Staten, is ook een stelsel die gebaseerd is op het meerderheidsprincipe, wat ook resulteert in een tweepartijstelsel en een effectieve regering (Norris, 1997, p. 300).

Er zit tevens een verschil in stabiliteit tussen een meerpartijstelsel en een tweepartijstelsel. Volgens Lijphart zou een tweepartijstelsel meer democratisch zijn en meer stabiliteit van bestuur tonen, omdat het bestuur minder gefractioneerd is en daarom effectiever zou zijn (1968, p. 9). Anders gezegd, omdat in een meerpartijstelsel coalities bestaan met meerdere partijen en daardoor meerdere belangen gerepresenteerd moeten worden, is het lastiger meerderheden te creëren, wat zou resulteren in een minder effectief bestuur en zodoende minder stabiel bestuur. Deze vergelijking in stabiliteit tussen verschillende partijstelsel biedt daarom de mogelijkheid om landen met elkaar te vergelijken. De lokale casus van aftredende wethouders in Nederland is zodoende een geschikt handvat om vergelijkingen te trekken met landen met een ander partijstelsel. Deze vergelijking met andere landen is echter meer een onderwerp voor vervolgonderzoeken.

Om stabiliteits- en kwaliteitsverlies van het lokale bestuur te voorkomen, is meer kennis gewenst over de factoren die de kans op voortijdig stoppen van wethouders vergroten. Partijen zijn hierbij gebaat, want aan de hand van deze kennis kunnen zij hun potentiële wethouders beter voorbereiden op het ambt als wethouder dan wel in hun selectieprocedure betere afwegingen maken.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Bewindslieden die besluiten voortijdig op te stappen is geen vreemd fenomeen. Zoals Bovens, Brandsma en Thesingh (2015) aantonen, blijkt dat voortijdig opstappende bewindslieden in Nederland op nationaal niveau een gewone zaak is geworden. Op lokaal niveau is het voortijdig stoppen eveneens een frequent voorkomend fenomeen (Bouwman, 2019, p. 44). Zowel op nationaal niveau als op lokaal niveau zijn er meerdere factoren die een rol spelen bij het voortijdig opstappen van bewindslieden.

Relevante factoren bij het voortijdig opstappen van bewindslieden op nationaal niveau

Bij onderzoek naar factoren die het opstappen van bewindslieden beïnvloeden, wordt een onderscheid gemaakt tussen persoonlijke factoren en politieke factoren. Berlinski, Dewan en Dowding (2007) hebben onderzoek gedaan naar persoonlijke factoren voor het aftreden van Britse kabinetsleden gedurende de periode 1945-1997. Zij vonden vijf factoren die een invloed hadden op het aftreden van ministers: geslacht, leeftijd, opleiding, ranking in het kabinet en politieke ervaring (Berlinski et al., 2007, p. 261). De kans op gedwongen aftreden was hoger op het moment dat het om een mannelijke minister gaat, met een hoge leeftijd, met een lage opleiding, een lage ranking in het kabinet en weinig politieke ervaring.

Bovens et al. (2015) hebben deze factoren onderzocht in de Nederlandse casus in de periode 1945 tot 2010. In tegenstelling tot het Britse onderzoek hebben Bovens et al. (2015) de factor opleiding ingewisseld voor ervaring in eerdere kabinetten. De reden hiervoor is dat ministers in het Verenigd Koninkrijk veelal elite onderwijs genoten hebben, terwijl er in Nederland geen vergelijkbare elite onderwijsinstellingen zijn (Bovens et al., 2015, p. 137). Bovens et al. hebben de factor ervaring toegevoegd, omdat in Nederland de traditie bestaat om ministers van buiten het parlement te rekruteren, waardoor veel ministers zonder enige parlementaire ervaring het ambt van minister bekleeden (2015, p. 138). Bovens et al. (2015, p. 146) kwamen net zoals Berlinski et al. (2007) tot de conclusie dat de kans op aftreden groter is bij mannelijke ministers en op het moment dat de minister weinig politieke ervaring heeft. De hypothese dat ministers met een langere rang een grotere kans hebben om voortijdig af te treden, wordt verworpen door Bovens et al. (2015, p. 146).

Zowel Berlinski et al. (2007) als Bovens et al. (2015, p. 146) verwerpen de invloed van leeftijd op het voortijdig stoppen van bewindslieden. Echter wordt leeftijd in de literatuur nog steeds als belangrijke factor beschouwd. Zo wordt het vermoeden uitgesproken dat jonge

bewindslieden eerder te maken zullen hebben met ‘*resignation calls*’ dan hun oudere collega’s (Søyland, 2017, p. 194).

Uit meerdere onderzoeken blijkt dat ervaring een persoonlijke eigenschap is die een grote rol speelt in het voortijdig aftreden van bewindslieden. Dit wordt nogmaals benadrukt door Hanssen et al. (2013) die met hun onderzoek stellen dat de reputatie en de waargenomen prestaties van een minister invloed kunnen uitoefenen op de kans om een motie van wantrouwen te overleven. Desalniettemin wordt het ook voor de ministers met aanzien moeilijker om meerdere moties van wantrouwen te overleven (Bovens et al., 2015, p. 140).

Wanneer er wordt gekeken naar politieke factoren is ministeriële verantwoordelijkheid een goed voorbeeld van een politieke reden om gedwongen dan wel vrijwillig op te stappen. Hier is sprake van wanneer bij het falen van beleid of het ontstaan van een crisis de bewindslieden/beleidsmakers verantwoordelijk voor dit probleem worden gehouden (Brändström, 2015, p. 303). Op het moment dat het duidelijk is dat een minister gefaald heeft in zijn of haar taak, krijgt deze persoon dikwijls te maken met een grote druk om verantwoordelijkheid te nemen met aftreden als gevolg (Brändström, 2015, p. 305). Het aftreden van Sigrid Kaag in september 2021 is hier een goed voorbeeld van. Zij stapte op na een motie van afkeuring vanwege het vermeende slechte handelen gedurende de evacuatieoperatie in Afghanistan (NOS, september 2021). Alhoewel ministeriële verantwoordelijkheid een reden voor aftreden is in Nederland, stelt Fischer (2012, pp. 615-617), in een onderzoek naar aftredende bewindslieden in Duitsland, dat ministeriële verantwoordelijkheid in Duitsland geen dergelijk grote rol speelt.

Een andere belangrijke politieke factor voor het voortijdig opstappen van bewindslieden betreft de zogenoemde coalitiedynamieken. Dit is niet verrassend gezien het feit dat Nederland bekend staat om zijn traditie van coalitieregeringen, meerpartijstelsel en representatieve democratie, kenmerkend aan een parlementaire democratie met evenredige vertegenwoordiging en een proportioneel kiesstelsel (Bos, 2018, p. 16; Andeweg, 2008). Omdat een coalitie uit meerdere partijen bestaat, is het van belang de stabiliteit intact te houden. Dit is in een meerpartijstelsel zoals die van Nederland lastiger vanwege het grote aantal partijen en belangen die tevreden moeten worden gehouden (Lijphart, 1968, p. 9). Problemen die ontstaan binnen de coalitie door fouten van individuele ministers, om wat voor redenen dan ook, worden daarom geprobeerd zo snel mogelijk onderling op te lossen, bijvoorbeeld door openlijk schuld te betuigen en excuses te vragen. Deze manier van problemen oplossen staat daarom ook wel bekend als de sorry democratie (Bovens et al., 2015, p. 128). Dit is allemaal bedoeld om fricties binnen de coalitie of nog erger, een breuk in

de coalitie te voorkomen. In Nederland is na de tijd van de Verzuiling steeds vaker zichtbaar dat ministers aftreden als gevolg van een onderling conflict binnen het kabinet (Andeweg, 2008, p. 271).

Als een minister besluit op te stappen, is dat daarom vaak het gevolg van de verhoudingen binnen de coalitie, aldus Bovens et al. (2015, pp. 139-140). Zij stellen dat de kans op het aftreden van ministers groter is op het moment dat die minister lid is van een partij die voor de coalitie niet nodig is om een parlementaire meerderheid te halen. Als deze partij dan besluit om achter hun minister te gaan staan en uit de coalitie te stappen, kan de coalitie immers nog steeds voortbestaan en blijven functioneren. Andersom kan ook geredeneerd worden dat deze minister makkelijker weggestuurd kan worden, omdat zijn partij niet nodig is voor het voortbestaan van de coalitie (Bovens, Brandsma, Thesingh en Wever, 2010, p. 330). Dit is tevens gebaseerd op het principe van het *principal-agent* probleem. Er is sprake van dit probleem wanneer bewindslieden hun eigen belangen of die van hun partij zwaarder laten wegen dan de belangen van de coalitie (Strøm, 2000; Martin en Vanberg, 2004, p. 13). Het gevaar of '*moral hazard*' dat bewindslieden en partijen zich zo gedragen, is groter in het partijstelsel wat Nederland heeft, omdat de controlemechanismen zwakker zijn dan in een presidentieel stelsel of een Westminster-type parlementair stelsel (Bovens et al., 2015, p. 128). Zo wordt dit *principal-agent* dilemma in het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld tegengegaan doordat de '*Prime Minister*' veel meer macht heeft om zelfstandig minister weg te sturen wanneer deze in zijn ogen niet goed functioneren (Berlinski, Dewan, Dowding, 2010, p. 560).

Als laatste politieke factor die van belang is, stellen Bovens et al. (2015) dat de kans op aftreden groter is op het moment dat de minister lid is van een nieuwe partij. Hierbij wordt geredeneerd dat de ervaring en mogelijke bekwaamheid van zowel de minister als de partij wellicht onvoldoende is. Deze hypothese van Bovens et al. wordt in hun onderzoek bevestigd (2015, p. 146). Het partijstelsel van een land speelt mogelijk een rol in de politieke ervaring die individuele bewindslieden bezitten en daardoor regeringen als geheel, al is hier op internationaal vlak geen duidelijkheid over. Zo wordt gesteld dat landen met politieke systemen met een meerpartijstelsel en meerderheidscoalities de neiging tot instabiliteit hebben vanwege de grote versplintering in politieke partijen en de toename in wisselingen van bewindslieden en partijen (Huber en Martinez-Gallardo, 2004, p. 41). Het gevolg hiervan is dat politieke partijen en individuele bewindslieden minder ervaring hebben. Echter wordt dit tegelijkertijd ontkracht door de bewering dat er in een parlementair systeem met meerderheidscoalities een grote kern van politieke partijen en bewindslieden ontstaat met veel

ervaring (Huber en Martinez-Gallardo, 2004, p. 42). In hun onderzoek stellen Huber en Martinez-Gallardo vast dat hoewel het ervaringsniveau in een meerpartijstelsel laag is, het ervaringsniveau in een Westminster type partijstelsel nog lager is (2004, p. 46). Dit geeft aan dat partijervaring een relevante factor is, zeker wanneer de uitkomsten van deze thesis worden meegenomen in een vergelijkend onderzoek tussen landen met verschillende partijstelsels.

Relevante factoren bij het voortijdig opstappen van wethouders op lokaal niveau

Zoals al eerder benoemd, besluiten wethouders op lokaal niveau ook steeds vaker voortijdig op te stappen. In de periode 2002 tot 2018 is één op de vijf wethouders voortijdig gestopt gedurende een collegeperiode (Bouwman, 2019, p. 63). Voor verklarende factoren van deze cijfers wordt ook hier het onderscheid gemaakt tussen persoonlijke factoren en politieke factoren.

Persoonlijke factoren

Wanneer op persoonlijk gebied wordt gekeken naar factoren die invloed uit hebben geïnd op het voortijdig stoppen van wethouders, wordt gesproken over het microniveau. Dit gaat om persoonsgebonden eigenschappen, maar ook de eigen competenties van wethouders om in crisissituaties de taken van het wethouderschap voldoende te kunnen invullen en het eigen handelen aan te kunnen passen waar nodig (Aardema, Boogers en Korsten, 2012, pp. 27-28).

De ervarenheid van een wethouder is hierbij cruciaal. Veel wethouders lopen tegen het probleem op dat ze niet weten hoe ze om moeten gaan met sommige crises of ze beschikken over onvoldoende capaciteiten om hiermee om te gaan. Uit interviews blijkt dat wethouders er gedurende hun termijn achter komen over te weinig ervaring te beschikken en daar graag ondersteuning voor zouden willen krijgen (Aardema, Boogers en Korsten, 2012, p. 23; Aardema, Korsten, Riezebos en Van Dam, 2011, p. 63). Ervaring is dus een relevante factor op het voortijdig stoppen van wethouders. Net als Bovens et al. (2015) de verwachting hadden dat ervaren ministers minder snel voortijdig zullen aftreden, geldt nu de volgende hypothese:

H1: Onervaren wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.

Leeftijd is een tweede persoonsgebonden factor die invloed uitoefent op het voortijdig aftreden van bewindslieden. Hoe ouder een politicus wordt, des te eerder heeft hij het gevoel het meeste bereikt te hebben in zijn politieke carrière en is daarom eerder geneigd af te treden,

ook als er politieke druk op hem wordt uitgeoefend (Berlinski et al., 2007, p. 258). Als we op lokaal gebied bijvoorbeeld naar raadsleden kijken, blijkt dat de leeftijd van een raadslid een grote rol speelt in de keuze van een raadslid om voortijdig te stoppen (Castenmiller, Leijenaar, Niemöller en Tjalma-Den Oudsten, 2002, p. 108). Net als Bovens et al. (2015), Berlinski et al. (2007) en Søyland (2017) de factor leeftijd relevant beschouwden op nationaal niveau, is de vraag te stellen of de factor leeftijd ook een invloed heeft op het voortijdig stoppen van wethouders op lokaal niveau. Dit resulteert in de volgende hypothese:

H2: Oudere wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.

Een derde en laatste persoonsgebonden factor die invloed uitoefent op het voortijdig aftreden van bewindslieden is geslacht. Bouwmans stelt dat er in relatieve zin minder vrouwelijke wethouders voortijdig zijn afgetreden dan mannelijke wethouders in de periode 2002 tot 2018 (2019, p. 56). Daarentegen blijkt dat in de raad deze verhouding andersom ligt. Castenmiller et al. stellen in hun onderzoek dat er juist relatief meer vrouwen besluiten voortijdig te stoppen met het raadslidmaatschap dan mannen (2002, p. 112). Ook in het rapport De Staat van het Bestuur 2020 wordt aangetoond dat vrouwelijke wethouders relatief korter onafgebroken hun ambt bekleden dan hun mannelijke tegenhangers (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, 2021, p. 48). Een verklaring hierin valt te vinden in het representatieverschil van vrouwen in het lokale openbaar bestuur. Hoewel er een stijgende trend aanwezig is, blijkt dat vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in het (lokale) openbaar bestuur (Mügge en Runderkamp, 2019; Runderkamp, 2021). Ook als we op internationaal vlak naar landen als België, het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen kijken, wordt deze ondervertegenwoordiging bevestigd (Means, 1972, p. 366; Childs, 2016; Meier, 2007). Tevens wijst onderzoek in België uit dat vrouwen in het lokale bestuur ook sneller aftreden dan hun mannelijke collega's (Meier, 2007, p. 56).

Een barrière waar vrouwen in het openbaar bestuur veelal tegenaan lopen, is dat vrouwelijke bestuurders niet aan de norm van goede bestuurders voldoen. De norm voor goede bestuurders wordt hierbij gedefinieerd als “*a wealthy white male*” (Murray, 2015, p. 774) en “*Lokale ambtsdragers zijn in meerderheid man, boven de vijftig jaar oud en hoogopgeleid*” (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, 2021, p. 48). Dit verschil in wat als de norm wordt ervaren in het openbaar bestuur leidt ertoe dat vrouwen minder snel toetreden tot het openbaar bestuur en ook sneller weer zullen aftreden (Mügge en Runderkamp, 2021, p. 6; Childs, 2016, pp. 6-11). Hetzelfde geldt voor barrières als

sociaaleconomische verhoudingen zoals het zorg dragen voor de kinderen en het huishouden en de institutionele problemen die de inclusie van vrouwen in het openbaar bestuur tegengaan. Dit wordt door Childs aangetoond voor het Britse House of Commons (2016).

Dit verschil in representativiteit van vrouwen geeft aanleiding om uit te zoeken of de factor geslacht relevant is voor het voortijdig aftreden van wethouders in Nederland en zo ja, of de kans op voortijdig aftreden van vrouwelijke wethouders groter is. Dit resulteert in de volgende hypothese:

H3: Vrouwelijke wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.

Politieke factoren

Op het moment dat gekeken wordt naar de politieke factoren die een invloed uitoefenen op het voortijdig stoppen van bewindslieden, wordt gesproken over het mesoniveau. Hierbij gaat het om de bestuurlijke probleemsituatie als zodanig, zoals kenbaar in de betrekkingen en verhoudingen tussen personen en groepen op lokaal niveau (Aardema et al., 2011, p. 34). Eén van de belangrijkste redenen voor het voortijdig aftreden van wethouders zijn verstoorde politieke verhoudingen, zoals coalitiebreuken of een breuk in de eigen fractie (Bouwman, 2019, p. 65).

Een belangrijke politieke factor is de ervarenheid van de politieke partij waar een wethouder lid van is. De redenatie hierachter is dat nieuwe onervaren partijen de benodigde politieke ervaring missen om problemen in het college op een juiste manier aan te pakken en op te lossen (Aardema et al., 2011, p. 85). Deze redenatie staat gelijk met die van Bovens et al. die stellen dat minder ervaring leidt tot een grotere kans op voortijdig aftreden van bewindslieden (2015, p. 146). Dit leidt daarom tot de volgende hypothese:

H4: Wethouders bij een nieuwe onervaren partij hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.

Een tweede belangrijke politieke factor is het belang van de partij van de wethouder voor de coalitiemeerderheid van het college. Dit betreft het aspect coalitiedynamieken zoals eerder beschreven. Op het moment dat een partij niet noodzakelijk is voor een meerderheid van de coalitie, geeft dat ruimte aan coalitiepartners om elkaar af te vallen. Anders gezegd, wanneer deze situatie zich voordoet, geeft dit coalitiepartners de ruimte om het wethouders van andere partijen moeilijk te maken en zo nodig weg te drijven (Aardema et al., 2011, p. 84). Coalities

die bestaan uit groot versplinterd aantal politieke partijen worden als instabiel geacht, waardoor in dit soort politieke systemen de wisselingen in bewindslieden groter wordt verwacht (Huber en Martinez-Gallardo, 2008, p. 173). Dit zou de hypothese bevestigen dat wethouders in surplus coalities een grotere kans hebben om voortijdig te stoppen. Uit ditzelfde onderzoek van Huber en Martinez-Gallardo blijkt echter dat een surplus aan politieke partijen niet altijd noodzakelijkerwijs als gevolg heeft dat bewindslieden voortijdig stoppen (2008, p. 179). In dit onderzoek werden 19 parlementaire democratieën onderzocht, waarvan het grootste deel afkomstig uit Europa (2008, p. 170). Deze tegenstrijdigheid en de vraag of het hebben van een grote coalitie tot meer stabiliteit leidt, heeft de volgende hypothese als gevolg:

H5: Wethouders die bij een partij zitten die niet noodzakelijk is voor een meerderheid in de Raad hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.

Een laatste belangrijke politieke factor is het onderscheid tussen lokale en landelijke partijen. Door politisering en partijfragmentatie ontstaan er steeds meer lokale partijen in de lokale politiek (Vollaard, Boogaard, Van den Berg en Cohen, 2018, pp. 167-168). Hoewel het evident is dat de lokale partijen steeds meer ruimte opeisen binnen het lokale bestuur, ze nemen immers steeds meer plek in van de landelijke partijen, is het niet duidelijk wat voor gevolg zij precies hebben op de effectiviteit van het college van Burgemeester & Wethouders en op het risico van voortijdig aftreden van wethouders. Er is al wel enig onderzoek gedaan naar deze kwestie. Zo stellen Vollaard et al. dat deze politisering, in de vorm van de opkomst van lokale partijen, in het college van B&W vaak succesvol bleek vanwege de pragmatische bestuurlijke oplossingen die gemaakt werden (2018, p. 171). Bouwmans stelt eveneens dat de rol van lokale partijen niet het effect had dat er meer wethouders van lokale partijen voortijdig besloten af te treden dan het geval was bij wethouders van landelijke partijen (2019, pp. 51-52). Daarentegen beschrijven Aardema et al. dat lokale partijen vaak een negatieve bestuurscultuur creëren waarin het gewoon is voor de lokale partijen om eerder gemaakte politieke afspraken ter discussie te stellen, niet te accepteren of niet na te komen en zodoende bestuurscrises te veroorzaken (2011, p. 85). Deze tegenstelling leidt tot de volgende hypothese:

H6: Wethouders van lokale partijen hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.

Overzicht hypotheses

Tot slot nog een kort overzicht van alle hypotheses:

- *H1: Onervaren wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden;*
- *H2: Oudere wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden;*
- *H3: Vrouwelijke wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden;*
- *H4: Wethouders bij een nieuwe onervaren partij hebben een grotere kans op voortijdig aftreden;*
- *H5: Wethouders die bij een partij zitten die niet noodzakelijk is voor een meerderheid in de Raad hebben een grotere kans op voortijdig aftreden;*
- *H6: Wethouders van lokale partijen hebben een grotere kans op voortijdig aftreden.*

Hoofdstuk 3: Research design

Case selection

Voor het onderzoek van deze thesis zal de *case selection* bestaan uit alle voortijdig gestopte wethouders in Nederland in het jaar 2020. In 2020 zijn er 160 wethouders in totaal voortijdig gestopt, 74 wegens politieke redenen (Bouwman, 2019, pp. 42-66). De overige voortijdig gestopte wethouders betreft gemeentelijke herindelingen, persoonlijke redenen, gezondheidsredenen, overlijdens en het aannemen van een nieuwe baan. Omdat deze wethouders om andere redenen dan politieke redenen voortijdig zijn gestopt, worden deze niet in het onderzoek meegenomen. Deze groep van voortijdig gestopte wethouders zal vergeleken worden met het totaal aantal wethouders dat in 2020 niet is gestopt. Dit betreft een totaal aantal van 1153 wethouders (Overheid in Nederland).

Er zijn een aantal redenen om voor deze *case selection* te kiezen. Eén van de belangrijkste redenen is het lokale karakter hiervan. Zoals uit de onderzoeken van Bovens et al. (2015), Berlinski et al. (2007) en andere literatuur blijkt, is er al veel bekend over de invloed van meerdere factoren op het voortijdig aftreden van bewindslieden op nationaal niveau. Het is echter vanuit wetenschappelijk oogpunt relevant te noemen of de bevindingen zoals bekend vanuit de literatuur en de conclusies die daaraan worden getrokken ook op lokaal niveau voor wethouders van toepassing zijn. Het gaat hierbij nogmaals om de factoren geslacht, leeftijd, persoonlijke ervaring, partijervaring en of de partij essentieel is voor een coalitiemeerderheid (Bovens et al., 2015, p. 141).

Daarnaast biedt de Nederlandse casus ook een mogelijkheid om de effecten van de factoren geslacht, leeftijd, persoonlijke ervaring, partijervaring en of de partij essentieel is voor een coalitiemeerderheid op het voortijdig stoppen van wethouders als basis voor vergelijkingen met landen die eenzelfde parlementair systeem hebben als Nederland, namelijk een proportioneel systeem met evenredige vertegenwoordiging en een meerpartijstelsel, maar ook voor vergelijkingen met landen die een andere parlementair systeem hebben, zoals het Westminster-type stelsel en andere meerderheidssystemen met een tweepartijstelsel (Lijphart, 1968; Norris, 1997; Huber en Martinez-Gallardo, 2004; Berlinski et al., 2010).

Verder wordt voor het jaar 2020 gekozen, omdat dit het tweede volledige jaar is van een gemeentelijke cyclus en omdat het geen verkiezingsjaar is. Het tweede volledige jaar is vaak ook het zwaarste jaar voor wethouders om hun positie te behouden (Bouwman, 2019, p. 48). Op het moment dat het een verkiezingsjaar is of het jaar voorafgaand aan een

verkiezingsjaar, spelen er immers andere sentimenten in de gemeenteraad en bij politieke partijen. Gezien het feit dat er nieuwe verkiezingen aan komen, wordt vaak het wegsturen van een wethouder als onnodig en te duur beschouwd (Bouwmans, 2019, p. 49).

Al met al is de casus van voortijdig gestopte Nederlandse wethouders in 2020 op meerdere vlakken een relevante casus om te onderzoeken.

Methodologie

De methode van het onderzoek van deze thesis zal gebaseerd zijn op een kwantitatief longitudinaal onderzoek, waarbij gebruik gaat worden van een logistische regressie voor meerdere onafhankelijke variabelen.

Er is gekozen voor een *case study* met een kwantitatieve benadering. Dit biedt namelijk de mogelijkheid om theorieën en hypotheses te testen en causale verbanden te vinden voor de verklarende variabelen over een specifieke periode van tijd en voor vergelijkbare casussen (Bryman, 2016, p. 31 en 60-61; Gerring, 2004, p. 242).

Met behulp van een logistische regressie kunnen voorspellingen worden gedaan over het effect van meerdere onafhankelijke variabelen op een binaire uitkomst: het voortijdig stoppen van wethouders (Fields, 2013, pp. 760-767). Hierbij wordt de ‘*odds ratio*’, de kansverhouding, berekend van het effect van een specifieke variabele op de uitkomst van de afhankelijke variabele. Voor deze thesis kan zodoende per onafhankelijke variabele berekend worden wat de kansverhouding is van het effect van die variabele op het voortijdig stoppen van wethouders. Tegelijkertijd kan ook het relatieve belang van de verschillende onafhankelijke variabelen bepaald worden.

Operationalisatie variabelen

De afhankelijke variabele in dit onderzoek betreft het voortijdig opstappen van individuele wethouders. Dit wordt als Event gecodeerd door middel van een dummy variabele, waarbij 0 = niet gestopt wegens politieke redenen en 1 = gestopt wegens politieke redenen.

De onafhankelijke variabelen zijn zoals beschreven in het theoretisch kader: leeftijd, geslacht, ervaring, ervarenheid van de partij en de noodzakelijkheid van de partij voor een coalitiemeerderheid.

De onafhankelijke variabele Leeftijd wordt gemeten als de leeftijd in jaren van de wethouder op het moment van stoppen. Dit wordt gecodeerd als een ‘*scale*’ variabele.

De onafhankelijke variabele Geslacht gaat om de informatie of de wethouder een man of een vrouw is. Dit wordt gecodeerd als een dummy variabele, waarbij 1 = vrouw en 0 = man.

De onafhankelijke variabele Ervaring meet of de wethouder eerdere ervaring als wethouder heeft gehad of dat de wethouder nieuw in het vak was. Dit wordt gecodeerd als een dummy variabele, waarbij 1 = nee en 0 = ja.

De onafhankelijke variabele Partijervaring beschrijft wat voor soort partij de wethouder lid van is of was. Hierbij gaat het om de ervaring die de partij met het wethouderschap heeft, oftewel, heeft de partij eerder wethouders in het college van B&W gehad of niet. Dit wordt gecodeerd als een categoriale variabele, waarbij 0 = nieuwe onervaren partij, 1 = gevestigd in de raad, maar geen ervaring in het wethouderschap en 2 = gevestigde ervaren partij.

De onafhankelijke variabele Coalitiemeerderheid beschrijft of de partij waar de wethouder lid van is of was noodzakelijk is voor een coalitiemeerderheid in de gemeenteraadsperiode van 2018-2022. Dit wordt wederom gecodeerd als dummy variabele, waarbij 1 = nee en 0 = ja.

De onafhankelijke variabele Partijsoort geeft weer of de partij waarvan de wethouder lid is een lokale partij is of een landelijke partij. Ook deze variabele wordt gecodeerd als dummy variabele, waarbij 1 = lokale partij en 0 = landelijke partij.

Dataverzameling variabelen

De dataverzameling van de onafhankelijke variabelen heeft op meerdere manieren plaatsgevonden. Voor de groep voortijdig gestopte wethouders zag dit proces er als volgt uit:

Allereerst is begonnen met een mail naar alle gemeentesecretarissen. Vanwege de privacywet omtrent het verstrekken van persoonsgegevens hadden deze mails niet het gewenste resultaat.

De volgende stap was een mail naar alle partijen van de wethouders met de hoop dat zij wel de benodigde data konden verschaffen. Ook hier werd tegen het probleem aangelopen dat persoonlijke gegevens niet verstrekt konden worden. Wat betreft de informatie over de partij, de partijervaring en de coalitiemeerderheid konden de partijen wel degelijk tot hulp zijn.

Om aan de persoonlijke gegevens wat wethouders te komen werden enkele wethouders persoonlijk bericht door middel van een mail, telefonisch contact of een bericht

via LinkedIn. Dit was echter beperkt effectief, omdat maar van een beperkt aantal wethouders het persoonlijke mailadres en/of telefoonnummer achterhaald kon worden.

Daarnaast is er op grote schaal online research gedaan. Persoonlijke ervaring van de wethouders, ervaring van de partij en informatie over de samenstelling van de gemeenteraad, de soort partij en coalitievorming is grotendeels online openbaar te vinden (Overheid in Nederland; Overheid.nl; Verkiezingsuitslagen.nl; AlleCijfers.nl; Open state foundation). Om leeftijden van de wethouder te achterhalen werden online krantenartikelen en andere naslagwerken afgestruind. Dit allemaal resulteerde in het resultaat dat van alle voortijdig gestopte wethouders (74 in totaal) op twee leeftijden na alle data verzameld kon worden.

Voor de groep aangebleven wethouders (1153 in totaal) werd voor de dataverzameling vanwege de omvangrijkheid van de groep en de beperkte beschikbare tijd gefocust op online research. Met behulp van de hierboven genoemde websites kon de data voor persoonlijke ervaring van de wethouders, ervaring van de partij, informatie over de samenstelling van de gemeenteraad, de soort partij en coalitievorming relatief eenvoudig verkregen worden. Het verzamelen van de leeftijden van de wethouders was wederom moeilijker, maar ook hier kon door het afstruinen van krantenartikelen en andere online naslagwerken voldoende data verzameld worden, 932 in totaal.

Hoofdstuk 4: Resultaten

De logistische regressieanalyse van de voortijdig gestopte wethouders vanwege politieke redenen ten opzichte van de aangebleven wethouders in 2020 heeft het volgende resultaat opgeleverd:

Tabel 1: Logistisch regressiemodel Voortijdig gestopte wethouders

	Model 1				
	B	S.E.	Wald	Significantie	Exp(B)
(Constante)	-5,682	,794	,794	< ,001***	,003
Ervaring	,395	,262	2,273	,132	1,484
Leeftijd	,051	,013	15,140	< ,001***	1,053
Geslacht	,208	,279	,552	,458	1,231
Partijervaring (ref. = ervaren gevestigde partij)			,872	,647	
<i>Nieuwe onervaren partij</i>	,241	,583	,171	,679	1,273
<i>Gevestigde, onervaren partij</i>	,347	,392	,784	,376	1,415
Coalitiemeerderheid	,168	,277	,367	,544	1,183
Partijsoort	,135	,278	,235	,628	1,144
Nagelkerke R ²			,052		
N			972		

Noot: Logistische regressiecoëfficiënten.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

Ervaring van wethouders

Uit tabel 2 (zie appendix B) valt op te merken dat 43 van de 74 voortijdig gestopte wethouders geen ervaring hadden met het wethouderschap. Hoewel dit een fors percentage blijkt (58%), heeft bijna het merendeel van de wethouders die niet zijn gestopt, 558 van de 1153 (51%), eveneens geen eerdere ervaring als wethouder.

Uit de logistische regressie blijkt dat de variabele ervaring niet significant is. Uit tabel 1 valt af te lezen dat de p-waarde 0,132 is. Hieruit valt te concluderen dat persoonlijke ervaring inderdaad geen rol speelt bij het voortijdig aftreden van wethouders. Hypothese 1 (*Onervaren wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden*) kan zodoende verworpen worden.

Leeftijd van wethouders

Van de leeftijd van de voortijdig gestopte wethouders valt te zeggen dat de gemiddelde leeftijd 56 jaar bedraagt (tabel 3, appendix B). Voor de groep aangebleven wethouders bedraagt de gemiddelde leeftijd 51 jaar. Dit doet vermoeden dat leeftijd wel degelijk een rol speelt bij het voortijdig stoppen van wethouders. Wel moet vermeld worden dat niet van alle wethouders hun leeftijd achterhaald kon worden. Hierdoor zijn niet alle wethouders meegenomen in de analyse (n = 1004).

Uit de logistische regressie in tabel 1 valt af te lezen dat de p-waarde van de variabele leeftijd < 0,001 en daarmee significant is. Ook wordt aangegeven dat de *odds ratio* 1,053 is. Dit geeft aan dat naarmate de factor leeftijd met 1 wordt verhoogd, de kans op voortijdig stoppen met 1,053 en dus sneller stijgt. Aangezien dit resultaat significant is, valt de conclusie te trekken dat hoe ouder een wethouder wordt, hoe groter de kans op voortijdig aftreden. De hypothese *Oudere wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden* (H2) wordt zodoende bevestigd.

Geslacht van wethouders

In tabel 4 (appendix B) valt af te lezen dat van de 74 voortijdig gestopte wethouders er 22 vrouwelijke en 52 mannelijke wethouders zijn: een man/vrouw-verhouding van 30% om 70%. Deze man/vrouw-verhouding is relatief gelijkwaardig aan de man/vrouw-verhouding van de groep aangebleven wethouders: 837 mannen (73%) om 316 vrouwen (27%). Dit doet al vermoeden dat de factor geslacht geen grote rol speelt in het voortijdig stoppen van wethouders.

Uit de logistische regressie blijkt dat de variabele geslacht niet significant is. Uit tabel 1 valt af te lezen dat de p-waarde 0,458 is. Hieruit valt te concluderen dat het geslacht van de wethouder inderdaad geen rol speelt bij het voortijdig aftreden van wethouders. Hypothese 3 (*Vrouwelijke wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden*) kan zodoende verworpen worden.

Ervaring van partijen

Van de groep voortijdig gestopte wethouders waren 61 wethouders (82%) lid van een partij die al langere tijd in de Raad zat en eerdere ervaring met het wethouderschap heeft gehad en 13 wethouders (18%) lid van een onervaren partij (tabel 5, appendix B). Ook voor de groep aangebleven wethouders blijkt dat het merendeel van de wethouders, 986 in totaal (88%), lid is van een partij die al langere tijd in de Raad zat en eerdere ervaring met het wethouderschap heeft gehad, terwijl er 129 wethouders (12%) lid waren van een onervaren partij. Dit doet vermoeden dat de factor partijervaring geen grote rol speelt in het voortijdig stoppen van wethouders.

Uit de logistische regressie blijkt dat de variabele partijervaring niet significant is. Uit tabel 1 valt af te lezen dat de p-waarde van een nieuwe, onervaren partij ten opzichte van een gevestigde, ervaren partij 0,679 is en van een gevestigd, onervaren partij ten opzichte van een gevestigde, ervaren partij 0,376 is. Hieruit valt te concluderen dat de ervaring van partijen met het wethouderschap inderdaad geen rol speelt bij het voortijdig aftreden van wethouders. Hypothese 4 (*Wethouders bij een nieuwe onervaren partij hebben een grotere kans op voortijdig aftreden*) kan zodoende verworpen worden.

Belang van de partij voor de coalitiemeerderheid

Uit tabel 6 (appendix B) blijkt dat voor zowel de groep voortijdig gestopte wethouders als voor de groep aangebleven wethouders het merendeel lid is van een partij die noodzakelijk is voor een coalitiemeerderheid. Het gaat hierbij om 52 van de 74 voortijdig gestopte wethouders (70%) en om 847 van de 1153 aangebleven wethouders (73%). Hieruit valt af te leiden dat ook de factor noodzakelijkheid van de partij voor een coalitiemeerderheid geen grote rol speelt in het voortijdig stoppen van wethouders.

Uit de logistische regressie blijkt dat de variabele coalitiemeerderheid niet significant is. Uit tabel 1 valt af te lezen dat de p-waarde 0,544 is. Hieruit valt te concluderen dat de noodzakelijkheid van de partij van de wethouder voor een coalitiemeerderheid inderdaad geen rol speelt bij het voortijdig aftreden van wethouders. Hypothese 5 (*Wethouders die bij een partij zitten die niet noodzakelijk is voor een meerderheid in de Raad hebben een grotere kans op voortijdig aftreden*) kan zodoende verworpen worden.

Het lokale karakter van de partij

Tabel 7 (appendix B) laat zien dat de 26 van de 74 voortijdig gestopte wethouders (35%) lid zijn van een lokale partij. Deze verhouding is nagenoeg gelijkwaardig aan de verhouding binnen de groep aangebleven wethouders. Hier waren 349 van de 1150 wethouders (30%) lid van een lokale partij. Ook dit doet vermoeden dat de factor partijsoort geen grote rol speelt in het voortijdig stoppen van wethouders.

Uit de logistische regressie blijkt dat de variabele partijsoort niet significant is. Uit tabel 1 valt af te lezen dat de p-waarde 0,628 is. Hieruit valt te concluderen dat het lokale dan wel landelijke karakter van de partij inderdaad geen rol speelt bij het voortijdig aftreden van wethouders. Hypothese 6 (*Wethouders van lokale partijen hebben een grotere kans op voortijdig aftreden*) kan zodoende verworpen worden.

Overzicht hypothesen en resultaten

Tot slot nog een kort overzicht van alle hypothesen en de bijbehorende resultaten:

- *H1: Onervaren wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden – verworpen;*
- *H2: Oudere wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden – bevestigd;*
- *H3: Vrouwelijke wethouders hebben een grotere kans op voortijdig aftreden – verworpen;*
- *H4: Wethouders bij een nieuwe onervaren partij hebben een grotere kans op voortijdig aftreden – verworpen;*
- *H5: Wethouders die bij een partij zitten die niet noodzakelijk is voor een meerderheid in de Raad hebben een grotere kans op voortijdig aftreden – verworpen;*
- *H6: Wethouders van lokale partijen hebben een grotere kans op voortijdig aftreden – verworpen.*

Hoofdstuk 5: Conclusie

De conclusies die getrokken kunnen worden uit dit onderzoek zijn dat de kans op het voortijdig stoppen van wethouders niet beïnvloed wordt door ervaring van een wethouder, welk geslacht de wethouder heeft, of de partij ervaring heeft met het wethouderschap, of de partij noodzakelijk is voor een coalitiemeerderheid en of de wethouder tot een lokale dan wel landelijke partij behoort. De factor die wel een significante invloed uitoefent op het voortijdig stoppen als wethouder, is de leeftijd van de wethouder. Daarover kan geconcludeerd worden dat hoe ouder een wethouder is, hoe groter de kans is dat een wethouder besluit voortijdig af te treden. Deze conclusies zijn tevens generaliseerbaar, omdat in het onderzoek alle wethouders in Nederland als onderzoekspopulatie zijn genomen.

Een verklaring voor het effect van leeftijd op het voortijdig stoppen van wethouders wegens politieke redenen kan worden gevonden in de veronderstelling dat politici het gevoel hebben het meeste bereikt te hebben in zijn politieke carrière naarmate zij ouder worden en daarom eerder geneigd zijn af te treden, ook als er politieke druk op hen wordt uitgeoefend (Berlinski et al., 2007, p. 258). Ook ontstaat er op het moment dat wethouders richting de pensioengerechtigde leeftijd gaan steeds meer het gevoel dat zij het ambt als wethouder lang genoeg hebben vervuld. De echte intrinsieke motivatie verdwijnt naarmate een wethouder ouder wordt en voor langere tijd de functie bekleedt, zo stellen Castenmiller et al. (2002, p. 108). Wanneer er politieke spanningen zijn ontstaan, maakt het gebrek aan motivatie de keuze makkelijker om te besluiten voortijdig af te treden.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat er wethouders zijn die gedurende hun termijn erachter komen over te weinig ervaring te beschikken en daar graag ondersteuning voor zouden willen krijgen (Aardema et al., 2011; Aardema et al., 2012). In deze thesis wordt echter niet gevonden dat de factor ervaring een voorspellende waarde heeft op het voortijdig stoppen van wethouders. Echter gaat het binnen deze thesis over de ervaring van wethouders gemeten in ervaring met het wethouderschap, niet als algemene politieke ervaring. Van veel wethouders is bekend dat zij voor hun termijn als wethouder eerst als raadslid gefunctioneerd hebben dan wel andere politieke functies vervuld hebben. Van deze groep wethouders kan dus gezegd worden dat ze wel degelijk bekend zijn met het reilen en zijlen van de politieke arena en niet per definitie onervaren zijn ook al zijn ze nooit eerder wethouder geweest. Daarnaast worden kandidaat politici ook steeds meer en beter voorbereid, dan wel opgeleid tot de beoogde functie die ze willen vervullen (Voerman, 2014, p. 57).

De uitkomsten van de factor partijervaring, hoewel op voorhand onverwacht, zijn eveneens te verklaren. Politieke partijen hebben meerdere functies, waaronder het rekruteren en selecteren van kandidaten voor functies in het openbaar bestuur (Koole, 1984, pp. 13-15; Voerman en Boogers, 2006, p. 2). Een belangrijk element hierin is de opleiding van deze kandidaten. Dit wil zeggen dat partijen door middel van cursussen en andere opleidingsvormen ervoor zorgen dat hun kandidaten voor bijvoorbeeld het wethouderschap over voldoende capaciteiten beschikken om deze functie te kunnen vervullen (Voerman, 2014, p. 57). Ook al hebben partijen niet veel wethouders gehad in hun geschiedenis, toch bestaat er voldoende kennis binnen de partij om hun kandidaat wethouders voor te bereiden op het wethouderschap. Daarom is het uiteindelijk niet geheel verrassend te noemen dat partijervaring niet een grote rol speelt bij het voortijdig stoppen van wethouders.

Voor de factor geslacht is eveneens geen significant resultaat gevonden, terwijl eerder onderzoek dit wel suggereert. Zoals in het hoofdstuk Resultaten uiteengezet, is de man/vrouw-verhouding in de groep voortijdig gestopte wethouders nagenoeg gelijk met de groep aangebleven wethouders. Dit staat haaks aan de verwachting dat vrouwen eerder zullen stoppen (Childs, 2016; Mügge en Runderkamp, 2021). Omdat geconcludeerd kan worden dat vrouwen niet per definitie eerder zullen stoppen als wethouder, doet het lagere percentage vrouwelijke wethouders vermoeden dat een ander maatschappelijk probleem nog steeds zichtbaar is. Dit is dat vrouwen nog steeds geconfronteerd worden met institutionele barrières en de aanwezigheid van een norm waaraan zij niet voldoen, zoals door Murray (2015), Childs (2016) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2021) beschreven wordt. Om dit te bevestigen zijn echter vervolgonderzoeken gewenst.

De uitkomsten van de factor coalitiemeerderheid waren eveneens onverwacht. De theorie scheidt de verwachting dat politici in een politiek stelsel met meerderheidscoalities een grotere kans hebben op voortijdig stoppen (Huber en Martinez-Gallardo, 2008). In een land als Nederland waar meerderheidscoalities met een groot aantal politieke partijen gebruikelijk is, ook op lokaal niveau, is daarom te verwachten dat wethouders voortijdig aftreden vanwege politieke redenen. Er is immers een grotere kans op politieke spanningen. Toch toont deze thesis aan dat dit niet het geval blijkt te zijn bij de lokale coalities in Nederland. Een verklaring hiervoor valt wellicht te vinden in de bestuurscultuur die in Nederland heerst. Nederland staat immers bekend als een sorry-democratie, waar problemen worden opgelost door op zoek te gaan naar een compromis (Bovens et al., 2015, p. 128).

Ook voor de factor partijsoort staan de uitkomsten haaks op de verwachte resultaten. Vooraf was de verwachting dat de toename in lokale partijen en de vermeerdere fragmentatie

van partijen binnen de gemeenteraad en het college van B&W een negatief effect zou hebben op de effectiviteit en stabiliteit van het lokale bestuur (Aardema et al., 2011). Deze thesis heeft aangetoond dat het effect van de partij waar een wethouder lid van is, landelijk dan wel lokaal, geen relevante factor is bij het voortijdig stoppen van wethouders om politieke redenen. Een reden voor dit irrelevante effect is wellicht te vinden in het pragmatische karakter wat lokale partijen uitdragen. Lokale partijen zijn direct betrokken bij hun gemeente en wanneer zij onderdeel zijn van de coalitie zijn, hebben zij een pragmatische bestuurscultuur (Vollaard et al., 2018, p. 171). Zij zijn constant op zoek naar oplossingen voor de problematiek in hun gemeente, wat resulteert in een effectief bestuur. Op het moment dat een college wordt beschouwd als effectief, is er tevredenheid over het gevoerde beleid, wat resulteert in weinig tot geen politieke spanningen. Wethouders zullen daarom minder snel besluiten voortijdig af te treden.

Verklaringen waarom wethouders voortijdig aftreden wegens politieke redenen moeten zodoende in andere factoren worden gezocht. Eén van de terreinen waarin nieuwe verklaringen gevonden kunnen worden, is op het gebied van ideologische verschillen tussen coalitiepartners. Op het moment dat coalitiepartners op ideologisch gebied veel van elkaar verschillen, bestaat er een grotere kans op spanningen tussen de partijen (Warwick, 1992, pp. 347-348). Ze kunnen namelijk geen overeenstemming bereiken over het te voeren beleid. Bovendien is bekend dat verstoorde verhoudingen en fricties binnen de coalitie de stabiliteit van het bestuur verminderd (Bovens et al., 2015). Ideologische verschillen en de spanningen die daarmee gepaard gaan, kunnen zodoende een relevante factor zijn voor wethouders om voortijdig af te treden.

Een andere factor die mogelijk invloed heeft op het voortijdig stoppen van wethouders wegens politieke redenen is op het gebied van portefeuillevverdeling. Niet elke portefeuille draagt hetzelfde gewicht wat betreft inhoudelijke werkdruk. Een goede focus voor een vervolgonderzoek zou zijn om te achterhalen of er specifieke portefeuilles zijn waarbij er een grotere kans bestaat dat een wethouder voortijdig besluit af te treden.

Een laatste factor die mee kan spelen in het voortijdig stoppen van wethouders wegens politieke redenen is op het gebied van persoonlijke kenmerken van wethouders. Zo stelt Habets (2019, pp. 344-345) dat wethouders die hun ambtstermijn voltooien veel tijd en aandacht hebben besteed aan een bestuurscultuur waarbij een intensief samenspel, onderling vertrouwen, collegialiteit, goede communicatie en loyaliteit hoog in het vaandel staan. Habets argumenteert dat deze positieve persoonlijke kenmerken negatief kunnen worden beïnvloed door ideologische alsmede partijverschillen. Het merendeel van de wethouders geeft aan dat

een groot verschil in ideologie zorgt voor frictie en instabiliteit binnen een coalitie. Dit samenspel tussen persoonlijke kenmerken en ideologische dan wel partijverschillen en het effect op het goed functioneren van wethouders en coalities is echter nog niet voldoende onderzocht.

Naast het zoeken van alternatieve verklaringen kan er ook vervolgonderzoek gedaan worden op basis van de methode van onderzoek van deze thesis. Zo kan onderzocht worden of de hypothesen van de variabelen geslacht, leeftijd, ervaring, partijervaring, coalitiemeerderheid en partijsoort ook verworpen dan wel bevestigd worden wanneer er data van wethouders wordt verzameld over een langere periode dan één gemeenteraadsperiode.

Daarnaast een vergelijkend onderzoek met andere landen wetenschappelijk interessante bevindingen geven. Nederland is typerend voor een parlementaire democratie met een meerpartijstelsel en meerderheidscoalities (Lijphart, 1968; Norris, 1997). Een vervolgonderzoek zou kunnen zijn om te testen of dezelfde hypothesen verworpen dan wel bevestigd worden in landen met een ander partijstelsel. Zodoende kan bepaald worden welke variabelen in welke partijstelsel meer invloed uitoefenen op de stabiliteit van het bestuur en daarmee ook op de kwaliteit van het democratisch stelsel.

Concluderend valt op het gebied van voortijdig aftredende wethouders en de stabiliteit van het bestuur nog voldoende onderzocht te worden. Wat aan de hand van deze thesis wel geconcludeerd kan worden, is dat de leeftijd van wethouders een significante rol speelt bij het voortijdig stoppen. Met deze wetenschap zouden politieke partijen bij de kandidaatstelling van hun beoogde wethouders voor volgende gemeenteraadsperioden ervoor kunnen kiezen om voor wethouders te gaan met een lagere leeftijd. Het voordeel is dat dit de continuïteit van het bestuur bevordert en daarmee de stabiliteit, effectiviteit en kwaliteit van de lokale democratie.

Appendix A: Bibliografie

- Aardema, H., Korsten, A., Riezebos, K. & Van Dam, M. (2011). *De vallende wethouder: Een onderzoek naar de vertrekredenen van onvrijwillig teruggetreden wethouders in de bestuursperiode 2006 - 2010*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Aardema, H., Boogers, M. & Korsten, A. (2012). Vallende wethouders: Een verkenning van de vertrekredenen van onvrijwillig teruggetreden bestuurders op lokaal niveau. *Bestuurswetenschappen*, 66(2), 13-34.
- Allecijfers.nl. (sd). Opgehaald van <https://allecijfers.nl/zoeken/>
- Andeweg, R. B. (2008). Coalition politics in the Netherlands: From accommodation to politicization. *Acta Politica*, 43, 254-277.
- Berlinski, S., Dewan, T. & Dowding, K. (2007). The length of ministerial tenure in the United Kingdom, 1945-97. *British Journal of Political Science*, 37, pp. 245-262.
- Berlinski, S., Dewan, T. & Dowding, K. (2010). The impact of individual and collective performance on ministerial tenure. *The Journal of Politics*, 72(2), pp. 559-571.
- Binnenlands Bestuur (2023, 26 januari). *Gestopte wethouders over mentale druk: 'Ik stond constant aan'*. Opgehaald op 5 februari 2023 van Binnenlands Bestuur: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/mentale-bijstand-wethouder-geen-overbodige-luxe>
- Boogers, M. (2013). Hoe beoordelen inwoners hun gemeentebestuur en waar hangt dat oordeel van af? *Bestuurswetenschappen*, 4, pp. 19-40.
- Bos, A. S. (2018). *Verloren vertrouwen: Afgetreden ministers en staatssecretarissen, 1967-2002*. Amsterdam: Boom.
- Bouwman, H. (2019). *Valkuilen voor wethouders: Lessen uit valpartijen van wethouders in de periode 2002-2018*. Den Haag: Boom bestuurskunde.
- Bouwman, H. (2022). *Lijst van gevallen en tussentijds vertrokken wethouders 2018-2022*. De Collegetafel.
- Bovens, M., Brandsma, G.J., Thesing, D. & Wever, T. (2010). Aan het pluche gekleefd? – Aard en achtergrond van het aftreden van individuele bewindslieden 1946-2009. *Beleid en Maatschappij*, 37(4), pp. 319-340.

- Bovens, M., Brandsma, G. J. & Thesingh, D. (2015). Political death and survival in the Netherlands: Explaining resignations of individual cabinet members 1946–2010. *Acta Politica*, 50(2), 127-150.
- Brändström, A. (2015). Crisis accountability: Ministerial resignations in Sweden. *Scandinavian Political Studies*, 38(3), 301-320.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5e druk). Oxford: Oxford University Press.
- Castenmiller, P., Leijenaar, M, Niemöller, K & Tjalma-Den Oudsten, H. (2002). *Afscheid van de raad: Een terugblik op het raadslidmaatschap*. Den Haag: SGBO.
- Childs, S. (2016). *The Good Parliament*. Bristol: University of Bristol.
- De Collegetafel, (2023, 12 januari). 2022: *Wethouders haken af vanwege gezondheid*. Opgehaald op 5 februari 2023 van De Collegetafel: <https://www.decollegetafel.nl/2023/actueel/2022-wethouders-haken-af-vanwege-gezondheid/>
- Dowding, K. & Kang, W.-T. (1998). Ministerial resignations 1945–97. *Public Administration*, 76, 411-429.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics* (4e druk). Londen: SAGE Publications Ltd.
- Fischer, J. (2012). '...I take political responsibility!': The theoretical and empirical relation between ministerial responsibility and ministerial resignations in Germany. *Public Administration*, 90(3), 600-621.
- Gerring, J. (2008). Case selection for case-study analysis: qualitative and quantitative techniques. In J.M. Box-Steffensmeier, H.E. Brady & D. Collier (red.), *The Oxford Handbook of Political Methodology* (pp. 645-684). Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199286546.003.0028
- Habets, P. (2019). *Wethouders en het samenspel met hun omgeving: Een onderzoek naar (omgevings)factoren die wethouders zelf als ondersteunend voor hun functioneren ervaren* (proefschrift Universiteit Gent). Gent: Universiteit Gent, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen.

- Hansen, M. E., Klemmensen, R., Hobolt, S. B. & Bäck, H. (2013). Portfolio saliency and ministerial turnover: Dynamics in scandinavian postwar cabinets. *Scandinavian Political Studies*, 36(3), 227-248.
- Huber, J. D. & Martinez-Gallardo, C. (2004). Cabinet instability and the accumulation of experience: The French Fourth and Fifth Republics in comparative perspective. *British Journal of Political Science*, 34, pp. 27-48.
- Huber, J. D. & Martinez-Gallardo, C. (2008). Replacing cabinet ministers: Patterns of ministerial stability in parliamentary democracies. *American Political Science Review*, 102(2), pp. 169-180.
- Koole, R. (1984). *Het belang van politieke partijen*. Groningen: Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen/Uitgeverij Xenon.
- Kiesraad. (sd). *Databank verkiezingsuitslagen*. Opgehaald van <https://www.verkiezingsuitslagen.nl/verkiezingen>
- Lijphart, A. (1968). Typologies of democratic systems. *Comparative Political Studies*, 1(1), pp. 3-44.
- Luke, D. & Homan, S.M. (1998). Time and change: Using survival analysis in clinical assessment and treatment evaluation. *Psychological Assessment*, 10(4), pp. 360-378.
- Martin, L. W. & Vanberg, G. (2004). Policing the bargain: Coalition government and parliamentary scrutiny. *American Journal of Political Science*, 48(1), 13-27.
- Means, I.N. (1972). Women in local politics: The Norwegian experience. *Canadian Journal of Political Science/Revue*, pp. 365-388.
- Meier, P. (2007). Een vergelijkend perspectief op de positie van mannen en vrouwen in de lokale politiek. *Res Publica*, pp. 46-64.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2021). *De Staat van het Bestuur*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Mügge, L. & Runderkamp, Z. (2019). *De tweede sekse in politiek en openbaar bestuur*. In *Op weg naar een betere m/v-balans in politiek en bestuur*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

- Murray, R. (2015). What makes a good politician? Reassessing the criteria used for political recruitment. *Politics and Gender*, 11(4), pp. 770-776.
- Norris, P. (1997). Choosing electoral systems: Proportional, majoritarian and mixed systems. *International Political Science Review*, 18(3), pp. 297-312.
- NOS. (2021, 16 september). *Kaag stapt op als minister na afkeuring Kamer, gaat door met formatie*. Opgehaald van NOS: <https://nos.nl/artikel/2398057-kaag-stapt-op-als-minister-na-afkeuring-kamer-gaat-door-met-formatie>
- Open state foundation. (sd). *Gemeentelijke coalitieakkoorden 2018-2022*. Opgehaald van <https://openstate.eu/nl/2018/07/gemeentelijke-coalitieakkoorden-2014-2018/>
- Overheid in Nederland. (sd). Opgehaald van <https://www.overheidinnederland.nl/>
- Overheid.nl. (sd). *Register van Overheidsinstanties*. Opgehaald van <https://organisaties.overheid.nl/Gemeenten/>
- Peters, K. & Van Stipdonk, V. (2016). Hoe staat de lokale democratie in Nederland ervoor? *Bestuurswetenschappen*, 70(4), pp. 27-49.
- Runderkamp, Z. (2021). *Schaken op meerdere borden tegelijkertijd: De selectieve uitval van raadsleden en wethouders beter begrijpen*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Søyland, M. G. (2017). Survival of the ministers: On ministerial durability in postwar Norway. *Scandinavian Political Studies*, 40(2), pp. 182-206.
- Strøm, K. (2000). Delegation and accountability in parliamentary democracies. *European Journal of Political Research*, 37(3), pp. 261-289.
- Voerman, G. & Boogers, M. (2006). *Rekrutering door politieke partijen bij gemeenteraadsverkiezingen: problemen en perspectieven*. Rijksuniversiteit Groningen/Universiteit van Tilburg.
- Voerman, G. (2014). Kandidaatstelling op landelijk niveau. In S. de Lange, M. Leyenaar & P. de Jong (reds.), *Politieke partijen: overbodig of nodig?* (pp. 45-62). Raad voor het Openbaar Bestuur.
- Vollaard, H., Boogaard, G., Van den Berg, J. & Cohen, J. (2018). *De Gemeenteraad: Ontstaan en ontwikkeling van de lokale democratie*. Amsterdam: Boom.

Warwick, P. (1992). Ideological diversity and government survival in Western European parliamentary democracies. *Comparative Political Studies*, 25(3), pp. 332-361.

Appendix B: Tabellen

Tabel 1: Logistisch regressiemodel Voortijdig gestopte wethouders

	Model 1				
	B	S.E.	Wald	Significantie	Exp(B)
(Constante)	-5,682	,794	,794	< ,001***	,003
Ervaring	,395	,262	2,273	,132	1,484
Leeftijd	,051	,013	15,140	< ,001***	1,053
Geslacht	,208	,279	,552	,458	1,231
Partijervaring (ref. = ervaren gevestigde partij)			,872	,647	
<i>Nieuwe onervaren partij</i>	,241	,583	,171	,679	1,273
<i>Gevestigde, onervaren partij</i>	,347	,392	,784	,376	1,415
Coalitiemeerderheid	,168	,277	,367	,544	1,183
Partijsoort	,135	,278	,235	,628	1,144
Nagelkerke R ²			,052		
N			972		

Noot: Logistische regressiecoëfficiënten.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

Tabel 2: Frequentietabel Ervaring als wethouder

	Voortijdig gestopte wethouders	Aangebleven wethouders
Ja	31 (42%)	565 (49%)
Nee	43 (58%)	588 (51%)
<i>N</i>	<i>74 (100%)</i>	<i>1153 (100%)</i>

Noot: percentage tussen haakjes

Tabel 3: Gemiddelde leeftijd wethouders

	Voortijdig gestopte wethouders	Aangebleven wethouders
Gemiddelde leeftijd	56	51
<i>N</i>	72	932

Tabel 4: Frequentietabel Geslacht van de wethouders

	Voortijdig gestopte wethouders	Aangebleven wethouders
Man	52 (70%)	837 (73%)
Vrouw	22 (30%)	316 (27%)
<i>N</i>	74 (100%)	1153 (100%)

Noot: percentage tussen haakjes

Tabel 5: Frequentietabel Partijervaring

	Voortijdig gestopte wethouders	Aangebleven wethouders
Nieuwe onervaren partij	4 (6%)	39 (4%)
Gevestigde, onervaren partij	9 (12%)	90 (8%)
Ervaren, gevestigde partij	61 (82%)	986 (88%)
<i>N</i>	74 (100%)	1115 (100%)

Noot: percentage tussen haakjes

Tabel 6: Frequentietabel Coalitiemeerderheid

	Voortijdig gestopte wethouders	Aangebleven wethouders
Ja	52 (70%)	847 (73%)
Nee	22 (30%)	306 (27%)
<i>N</i>	74 (100%)	1153 (100%)

Noot: percentage tussen haakjes

Tabel 7: Frequentietabel Partijsoort

	Voortijdig gestopte wethouders	Aangebleven wethouders
Landelijke partij	48 (65%)	801 (70%)
Lokale partij	26 (35%)	349 (30%)
<i>N</i>	<i>74 (100%)</i>	<i>1150 (100%)</i>

Noot: percentage tussen haakjes